

АГРАРНІ РИНКИ У ФОРМУВАННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Ю. В. Прудніков, к. е. н., заступник директора підприємство облспоживспілки «Житомирський кооперативний ринок»

Аграрні ринки займають важливе місце у формуванні продовольчої безпеки України. Попри відносно абстрактне розуміння сутності ринків, останні виступають важливим елементом інфраструктурного забезпечення системи сільськогосподарського виробництва, в межах якої соціально-економічні взаємовідносини вибудовуються на засадах територіальної обмеженості та інституціонального супроводження.

Сільське господарство є локомотивом розвитку економіки країни та забезпечення добробуту громадян, а також тією галуззю, яка забезпечує Україні продовольчу незалежність. Валовий внутрішній продукт в аграрному секторі економіки на кінець 2016 р. становив 127,3 млрд грн, або 20 %. Але економічні можливості аграрного сектора України повною мірою не використовуються. Сільське господарство забезпечує понад 50 % фонду споживання населення та є одним із лідерів серед секторів економіки в товарній структурі експорту та займає друге місце, а також вже багато років має позитивне зовнішньоторговельне сальдо. Протягом останніх років ця галузь АПК почала занепадати, а її розвиток призупиняється через недостатню та неефективну державну підтримку [3].

В системі суспільного відтворення ринок виступає своєрідним координатором у сферах виробництва, розподілу, обміну та споживання. Науковий дискурс щодо тлумачення сутності категорії «ринок» зводиться до його розгляду як: 1) економічного простору, на якому відбувається обмін товарів на гроші; 2) системи економічних відносин, які складаються в процесі виробництва, обігу і розподілу товарів, а також руху грошових засобів; 3) обміну, процесу обміну, систему обміну; 4) сферу обміну всередині країни і між країнами, яка пов'язує між собою виробників і споживачів продукції; 5) обміну, організованого за законами товарного виробництва і обігу; 6) будь-якої групи людей, які вступають у ділові відносини і укладають угоди щодо купівлі-продажу будь-якого товару [4].

Ринок сільськогосподарської продукції розглядається вітчизняними дослідниками як сукупність взаємозв'язаних суб'єктів окремих його сегментів, в основі функціонування яких лежать

економічні відносини, спрямовані на забезпечення логістичного перерозподілу потоків сільськогосподарської продукції від виробника до споживача в просторі та часі, з метою поліпшення її якості й задоволення інтересів усіх учасників [2].

Ми виходимо з того, що «ринок» слід розуміти у широкому сенсі – як тип господарської системи, що протиставляється командно-адміністративній (плановій) системі; як механізм, що виконує функцію узгодження інтересів покупців та продавців певного товару; як сукупність угод щодо здійснення операцій з певним товаром, що реалізується на конкретному територіальному ареалі [3]. Ринки виокремлюються із цілісного ринкового простору за відповідними галузевими ознаками, можуть формуватися окремими ринковими агентами завдяки свідомому обмеженню ними ринкового простору з метою встановлення монопольної влади, або створюватися в межах аграрної політики держави, яка передбачає розробку механізмів забезпечення ефективності процесу відтворення в агропродовольчій сфері. Важливого значення за таких умов набувають фактори територіального розміщення виробничих потужностей і споживання, розвиненість транспортних мереж, наявність інших учасників ринкової інфраструктури, структура маркетингових каналів розподілу продукції.

Слід зазначити, що аграрні ринки створюються і функціонують на основі приватної ініціативи та потребують активної участі держави для ефективного контролю за безпечністю реалізованої продукції та забезпечення рівного доступу до ринків різних категорій продавців і покупців. При цьому має забезпечуватися узгодження приватних і державних інтересів. Інституційні бар'єри, що обмежують кількість учасників економічної співпраці на аграрному ринку, визначаються такими чинниками, як: нормативні вимоги до якості продукції, наявність активів для формування маркетингових каналів розподілу продукції, трансакційні витрати взаємодії ринкових агентів тощо.

Сучасними інструментами аграрної політики держави, що впливають на розвиток аграрних ринків, є такі: нормативно-правові акти, які дозволяють здійснити класифікацію організаційної форми аграрного ринку, оцінки рівня ефективності; економічні стимули у формі бюджетних коштів, спрямованих на розширення обсягів ефективної діяльності, що спрямовуються на безповоротній основі; фінансові ресурси, необхідні для ринкових інтервенцій; заходи соціально-значущого характеру, що підвищують гудвіл суб'єктів ринку, діяльність яких узгоджується з господарськими інтересами держави [3]. Тобто, за рахунок залучення вказаних інструментів стане можливою присутність на аграрному ринку товаровиробників різних організаційно-правових форм; забезпечиться формування системи

контролю за дотриманням вимог щодо якості аграрної продукції; стане можливим удосконалення інформаційного та маркетингового супроводження процесів ринкових відносин тощо.

Отже, належний рівень розвитку аграрних ринків є визначальною умовою формування ринково-орієнтованої бізнес-моделі агропродовольчого сектора економіки, важливим елементом формування продовольчої безпеки держави, забезпечуючим атрибутом позиціонування України на міжнародній арені.

Список літератури

1. Бурачек І. В., Михайленко І. В. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 21. с. 134–137. URL: <http://global-national.in.ua/archive/21-2018/27.pdf>. (дата звернення: 26.03.2019).

2. Павленчик Н. Ф. Теоретичні основи обґрунтування дефінції «ринку сільськогосподарської продукції». *Економіка АПК*. 2014. № 1. С. 85–92.

3. Прудніков Ю. В. Локальні ринки сільськогосподарської продукції : монографія. Житомир: ЖНАЕУ, 2018. 204 с.

4. Шестакова П.Ю., Ожелевська Т. С. Агарний ринок України в умовах євроінтеграції. *Молодий учений*. 2018. №. 3 (55). С. 720–722. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/3/159.pdf>. (дата звернення: 26.03.2019).